

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (російська))

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Російська мова
і зарубіжна література)

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

« 28 » серпня 2020 р.

Голова: _____

Семенов О.М.,
доктор педагогічних наук, професор

Розробник: Іванова І. Б., канд. пед. наук, доцент кафедри російської мови,
зарубіжної літератури та методики їх викладання

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри російської мови,
зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач

кафедри

Іванова І. Б., канд. пед. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 13,5	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
I-IV-й		I-IV-й	
Семестр			
II-VIII-й		II-VIII-й	
Лекції			
70 год.		14 год.	
Практичні, семінарські			
80 год.		20 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
245 год.		365 год.	
Консультації			
10 год.		6 год.	
Загальна кількість годин – 405	Вид контролю: заліки, екзамени		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні осмисленого розуміння особливостей становлення російської літератури, цілісного сприйняття закономірностей еволюції літературного процесу, специфіки естетичних систем, літературних напрямів і течій кожного історичного періоду в їх взаємодії з культурним і філософським контекстом епохи, глибокого усвідомлення загальнолюдської цінності, позачасової актуальності та національної самобутності кращих зразків художньої літератури як виду мистецтва, а також здатності професійно оцінювати та ґрунтовно досліджувати значимі феномени російської літератури з урахуванням жанрово-стильових та ідейних домінант.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Ефективна реалізація основних завдань вивчення дисципліни можлива за умови наявності базових знань у межах шкільного курсу з зарубіжної літератури та всесвітньої історії, вивчення дисциплін «Філософія», «Вступ до літературознавства», а також навичок самостійної навчальної та пошуково-дослідницької діяльності студентів.

3. Результати навчання за дисципліною

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою загальних компетентностей:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), додержуватись етичних принципів, ustalених норм поведінки.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **фахових компетентностей** спеціальності:

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анутовати різноманітні тексти.

ФК 10. Здатність застосовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку російської та зарубіжної літератури від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища.

ФК 11. Здатність демонструвати знання та розуміння взаємозв'язку компонентів літературного твору, давати визначення основних теоретико-літературознавчих понять і застосовувати їх під час інтерпретації та аналізу художнього тексту, визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів світової літератури.

ФК-12. Здатність здійснювати різні типи лінгвістичного та літературознавчого аналізу, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища й факти, використовуючи різні методи дослідження.

ФК-13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

Програмні результати навчання

Знання	ПРЗ-5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності. ПРЗ-6. Знати принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання	Студент має засвоїти базові літературознавчі категорії та понятійний апарат дисципліни, а також знати основні напрями сучасних наукових досліджень у царині російської літератури; загальні
---------------	---	---

	<p>російської мови та літератури в закладах загальної середньої освіти, усвідомлювати виховний потенціал цих дисциплін.</p> <p>ПРЗ-9. Знати види та методи лінгвістичного та літературознавчого аналізу.</p> <p>ПРЗ-10. Знати загальні властивості літератури як мистецтва слова, специфіку перебігу літературного процесу у культурно-історичному контексті, особливості літературних епох, художніх напрямів, течій, жанрів і стилів.</p> <p>ПРЗ-11. Розуміти критерії національної самобутності та художньої своєрідності класичних і сучасних творів російської літератури, що вивчаються, знати особливості індивідуальної творчої манери їх авторів.</p>	<p>закономірності розвитку світового літературного процесу; національні особливості літератури різних країн; естетичні пріоритети літературних напрямів та течій; специфіку діяльності літературних шкіл; особливості творчості письменників-репрезентантів російської літератури різних періодів розвитку; методи та види роботи з художнім текстом; традиційні та інноваційні шляхи аналізу літературних творів.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ-1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ-8. Застосовувати різні види аналізу художнього твору, визначати його ідейний рівень та жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, виявляти симбіоз традицій і новаторства, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.</p> <p>ПРУ-9. Уміти виокремлювати, професійно оцінювати та досліджувати значущі феномени літературного процесу в їх взаємодії з культурно-історичним контекстом, використовувати здобутки письменства для формування національної свідомості, світогляду студентів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ПРУ-10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРУ-13. Уміти використовувати гуманістичний потенціал російської мови та літератури для формування духовного світу сучасної молоді.</p>	<p>Студент має уміти використовувати науковий підхід до характеристики літературних явищ; аналізувати художні твори в культурологічному, літературознавчому та біографічному контекстах; порівнювати художні явища різних естетичних систем; виявляти зв'язок традицій та новаторства в ході дослідження особливостей розвитку світового літературного процесу; визначати особливості індивідуального стилю окремих письменників; професійно оцінювати художні твори з урахуванням їх значущості та актуальності. Важливою вимогою до виконання різного роду завдань у межах дисципліни є формування власної критичної позиції</p>

		студента, що відповідає принципам академічної доброчесності.
Комунікація	<p>ПРК-5. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури, уникати міжкультурних конфліктів, співпрацювати з представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.</p> <p>ПРК-6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>	Студент має володіти навичками усвідомленого розуміння національної своєрідності й універсальної естетичної цінності кращих зразків російської літератури, толерантного ставлення до інокультурних мистецьких здобутків, а також демонструвати вміння застосовувати принцип діалогізму в ході обговорення дискусійних літературознавчих питань.
Автономія і відповідальність	<p>ПРА-5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.</p>	Головними акцентами вивчення дисципліни є постійне фахове самовдосконалення і критичний самоаналіз рівня власної літературознавчої компетентності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент глибоко і повно засвоїв необхідні знання, уміння і навички: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні характеристики літературних явищ, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; усебічно характеризує художні твори, співставляє їх з подібними в інших національних літературах; наводить самостійно дібрані приклади, супроводжуючи їх повним та глибоким коментарем; самостійно складає та вирішує пізнавальні пошукові завдання; у процесі висвітлення теоретичного матеріалу здійснює співставлення різних наукових точок зору, концепцій, підходів, посилається на наукові джерела та називає прізвища науковців; виконав усі практичні завдання, передбачені робочою програмою; отримав найвищу оцінку за виконання самостійної роботи.
B	Студент глибоко і повно засвоїв необхідні знання та вміння: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно

	<p>вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні відповіді, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; всебічно характеризує літературні явища, співставляє їх з подібними в інших національних літературах; наводить самостійно дібрані приклади, супроводжуючи їх повним та глибоким коментарем; здатен вирішувати пізнавальні пошукові завдання; виконав всі практичні завдання, передбачені робочою програмою, отримав високу оцінку за виконання самостійної роботи</p>
С	<p>Студент засвоїв комплекс необхідних знань та умінь: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні відповіді, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; докладно характеризує літературознавчі явища, наводить самостійно добрані приклади, правильно виконує практичні завдання. Виконав практичні завдання, передбачені робочою програмою, отримав позитивну оцінку за виконання самостійної роботи</p>
Д	<p>Студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни: понятійний апарат засвоїв неповно, припускається помилок у формулюванні понять, класифікаціях та порівнянні характеристик літературних явищ; самостійно опрацював належний обсяг інформації, але не усвідомлено – не використовує опрацьовану інформацію у відповідях; виконує практичні завдання, припускаючись окремих помилок; має виконані, але не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою; отримав позитивну оцінку за виконання самостійної роботи.</p>
Е	<p>Студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни: понятійний апарат засвоїв неповно, припускається помилок у формулюванні понять, класифікаціях та порівнянні характеристик літературних явищ; самостійно опрацював не увесь належний обсяг інформації та не достатньо усвідомив – не використовує опрацьовану інформацію у відповідях; виконує практичні завдання, припускаючись окремих помилок; має виконані, але не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою; самостійну роботу виконав не в повному обсязі.</p>
FX	<p>Студент не оволодів достатнім обсягом знань, умінь та навичок з дисципліни: засвоїв менше 50% понятійного апарату дисципліни, відповіді не відтворюють 50% лекційного матеріалу, самостійно не опрацьовані теми, була спроба виконати самостійну роботу, але не отримав позитивної оцінки; практичні завдання та лабораторні виконані частково (до 40%).</p>
F	<p>Студент не оволодів достатнім обсягом знань, умінь та навичок з дисципліни: засвоїв менше 50% понятійного апарату дисципліни, відповіді не відтворюють 50% лекційного матеріалу, самостійно не опрацьовані теми, практичні завдання виконані частково (до 20%).</p>

Розподіл балів

Семестр 3

Поточний контроль				Разом	Загальна сума балів
Розділ 1		Розділ 2			100
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.3	Т 2.4	60	
Поточний контроль					
16	24	16	24		
Контроль самостійної роботи				40	
10	10	10	10		

Семестр 4

Поточний контроль				Разом	Загальна сума балів
Розділ 3					100
Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4	60	
Поточний контроль					
	20	20	20		
Контроль самостійної роботи				40	
10	10	10	10		

Семестр 5

Поточний контроль			Разом	Загальна сума балів
Розділ 4				100
Т 4.1	Т 4.2	Т 4.3	60	
Поточний контроль				
10	20	30		
Контроль самостійної роботи			40	
10	10	20		

Семестр 6

Поточний контроль			Разом	Сума	Підсумковий контроль	Загальна сума балів
Розділ 5						
Т 5.1	Т 5.2	Т 5.3				
Поточний контроль						
10	30	20	25			
Контроль самостійної роботи						
5	10	10				

Семестр 8

Поточний контроль							Разом	Сума	Підсумковий контроль	Загальна сума балів
Розділ 6				Розділ 7						
T6.1	T6.2	T6.3	T6.4	T6.5	T 7.1	T 7.2				
Поточний контроль										
5	5	5	10	5	15	15	25			
Контроль самостійної роботи										
3	3	3	3	3	5	5				

* За бажанням здобувача можуть враховуватися результати навчання у неформальній освіті (відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ імені А.С. Макаренка).

Розподіл балів за види робіт:

- участь у конференції (різних рівнів) – 3 бали,
- написання й опублікування статті – 7 балів,
- участь/призове місце у творчих конкурсах, олімпіадах тощо: обласних – 8/10 балів; усеукраїнських – 12/14.
- участь/призове місце у всеукраїнському конкурсі наукових робіт – 15/18 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно

82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання проводиться з допомогою перевірки виконання практичних завдань, тестових завдань, співбесіди під час консультацій, презентації індивідуальних і групових проєктів, складання іспитів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Информационное содержание учебной дисциплины

Раздел 1. Древнерусская литература

Тема 1.1. Литература Киевской Руси, предпосылки ее возникновения, специфика, жанры.

Литература Киевской Руси, ее возникновения і развитие. Переводная, летописная и оригинальная литература Киевской Руси. Особенности летописания Киевской Руси. “Повесть временных лет”. Оригинальная литература Киевской Руси. “Поучение” Владимира Мономаха. “Слово о полку Игореве”. Структура, сюжет, образы, идея, художественные особенности.

Тема 1.2. Литература XIII – XVII веков.

“Слово о погибели Русской земли”. «Хождение за три моря» Афанасия Никитина. Переводные повести. Публицистическая литература. Послания Ивана Грозного и Андрея Курбского. “Повесть о Петре и Февронии”. Сатирические, бытовые и беллетристические повести XVII в.

Раздел 2. Русская литература XVII-XVIII веков

Тема 2.1. Литература Петровского времени и становление классицизма в России.

Литература Петровского времени. Феофан Прокопович – писатель, оратор, теоретик литературы. Поэтическое новаторство В.К. Тредиаковского. М.В. Ломоносов и его значение для русского классицизма.

Тема 2.2. Развитие русского классицизма и возникновение сентиментализма и просветительского реализма.

Драматургия Д.И. Фонвизина. Особенности поэзии Г.Р. Державина. Н.М. Карамзин как основатель русского сентиментализма. Сатирические

произведения И.А. Крылова. Значение русской литературы XVIII в. для последующего литературного процесса.

Раздел 3. Русская литература первой половины XIX века: эпоха романтизма

Тема 3.1. Русская литература XIX века как уникальное культурно-историческое явление.

Общая характеристика литературы XIX века. Русская литература XIX века как уникальное культурно-историческое явление. Культурно-исторический контекст русской литературы XIX века. Основные периоды, их общая характеристика.

Тема 3.2. Особенности романтической литературы: синтез европейских традиций и национальных черт. А.С. Пушкин – родоначальник новой русской литературы.

Общая характеристика психологического, философского и гражданского романтизма. Своеобразие русской романтической поэзии. Основные образно-философские оппозиции. Стилевая и жанровая полифония лирики. А.С. Пушкин – родоначальник новой русской литературы и создатель современного русского литературного языка. Тематическое многообразие творчества А.С. Пушкина.

Тема 3.3. Своеобразие творчества М.Ю. Лермонтова и его место в развитии русской литературы.

Жанрово-тематическое пространство творчества М.Ю. Лермонтова. Проявление темы одиночества в лирике поэта. Тема поэта и поэзии. Особенности пейзажной и философской лирики. Роман «Герой нашего времени»: идейный смысл произведения, его место в истории русской литературы.

Тема 3.4. Художественная реализация эстетики романтизма в творчестве Н.В. Гоголя.

Идейно-эстетическое формирование писателя. Романтические тенденции сборников «Вечера на хуторе близ Диканьки» и «Миргород». Тематике. Черты реализма в «Петербургских повестях». Композиционно-стилевое своеобразие поэмы «Мертвые души». Драматургия Н.В. Гоголя.

Раздел 4. Русская литература второй половины XIX века: эпоха реализма

Тема 4.1. Своеобразие реализма как направления.

Тема 4.2. Особенности развития поэзии второй половины XIX века.

Лирика Н.А. Некрасова. Создание лиро-эпических полотен – первые поэмы о жизни крестьянства («Коробейники», «Мороз, Красный нос»).

Социальный смысл, широта отражения, фольклорная основа, народность поэмы «Кому на Руси жить хорошо».

Ф. И. Тютчев. Основные темы поэзии писателя. Эволюция любовной лирики. «Денисьевский цикл». Тема народа в лирической поэзии Тютчева. Восприятие дисгармоничности мира, стремление к гармонии и красоте.

Психологизм лирики.

А. А. Фет. Мир личных переживаний, воспевание красоты мироздания в лирике Фета. Новаторский характер поэзии Фета. Обращение к изменчивым, неуловимым, неопределённым, мимолётным явлениям душевной жизни и природы. Мастерская передача их намёками, ассоциациями, символикой.

Тема 4.3. Прозаическая доминанта в литературе 60 – 90-х годов XIX века.

Тургеневские романы – новая ступень в развитии критического реализма. Романы «Рудин», «Дворянское гнездо», «Накануне». «Отцы и дети» как разновидность «нового» романа.

Ф. М. Достоевский. «Преступление и наказание». Социально-философская и нравственно-психологическая проблематика. Злободневность и полемичность, драматизм и динамизм сюжета. Образ Раскольникова.

Л. Н. Толстой. «Анна Каренина» — «живой, горячий» роман о современности. Специфика художественного отражения в нем взглядов и настроений Толстого накануне перелома в его мировоззрении. «Мысль семейная» — основа поэтической структуры романа. «Война и мир» — героико-патриотический роман-эпопея. Синтетичность жанровой формы. Творческая история, исторические и общественно-бытовые источники. Широта охвата действительности; основные конфликты. «Мысль народная» и способы ее раскрытия в «Войне и мире».

А. П. Чехов. Изображение духовного оскудения личности, косности и пошлости быта, «уклонений от нормы», трагизма социального бытия и поэтизация творческого труда, утверждение красоты реальной действительности («Попрыгунья», «Анна на шее», «Ионыч», «Учитель словесности», «Человек в футляре», «Крыжовник», «Черный монах»).

Раздел 5. Русская литература рубежа XIX-XX веков

Тема 5.1. Общая характеристика литературы конца XIX – начала XX века.

Конец XIX – начало XX в. как переломный момент в истории России. Основные художественные системы в литературе рубежа веков: реализм и модернизм.

Тема 5.2. Традиции реалистической классики и новые черты реализма в творчестве И. А. Бунина и А.И. Куприна.

Особенности лирики И.А. Бунина. Проза 90-х – начала 900-х гг. «Антоновские яблоки». Жизнь и творчество в эмиграции (1920 – 1953). Роман «Жизнь Арсеньева» как художественная автобиография Бунина. Жанровая специфика романа. Украинская тематика в творчестве писателя.

Жанрово-тематическое многообразие творчества А.И. Куприна. Ранние рассказы и повести, очерки «Киевские типы». Повесть «Молох» как итог наблюдений писателя за процессом становления капитализма. Проблема «естественного» человека в творчестве Куприна (повесть «Олеся»).

Произведения о любви («Суламифь», «Гранатовый браслет»). Украинская тематика в творчестве писателя.

Тема 5.3. Модернизм в русской поэзии XX века.

А.А. Блок как представитель русского символизма: лирика, поэма «Двенадцать».

Акмеизм как литературное направление. Творчество Н. Гумилёва, С. Городецкого, А. Ахматовой, О. Мандельштама.

В. В. Маяковский. Сложность и противоречивость ранней поэзии. Особенности формы ранней поэзии Маяковского. Метафорическая усложненность и установка на упрощенность образной системы.

Раздел 6. Русская литература первой половины XX века

Тема 6.1. Основные тенденции развития русской литературы первой половины XX века.

Традиции классики и новаторство в художественном открытии нового мира. Проблема внутренней периодизации литературного процесса на этом историческом этапе. Классовая борьба в литературе и идейное размежевание литературных сил. Литературные группировки и течения.

Тема 6.2. Поэтические искания в литературе 20-50 годов.

Общая характеристика литературного процесса, его сложности.

Творчество В. Маяковского. Поэт и революция 1917 года. Поиски новых форм изображения борьбы двух миров: пьеса «Мистерия-буфф», поэма «15000000». Работа в «Окнах Роста». Жанр лирики, ее основные темы, идеи, образы. Лирический герой поэзии Маяковского. Жанр поэмы. Общественное и личное в лирико-философских поэмах «Люблю» и «Хорошо!». Синтез в них эпоса и лирики. Сатира Маяковского. Произведения разных жанров на сатирическую тему.

Творчество С. Есенина. Раннее творчество. Тема и образ России. Своеобразие лирического героя. Трагизм противоречий между городской цивилизацией и крестьянством («Сорокоуст»), революционной новью и патриархальным укладом (цикл «Москва кабацкая»). Идейно-художественная эволюция поэта в 1924 – 1925 гг. («Русь советская», «Русь уходящая», «Письмо к женщине»). Поэма «Анна Снегина». Соотношение лирического и эпического в ее идейно-художественной структуре. Образ Анны Снегиной, его эволюция. Образ лирического героя. Особенности поэтики.

Поэзия 30-х годов. Новаторские поиски поэтов старшего поколения: А. Ахматовой, Б. Пастернака, Н. Заболоцкого, В. Луговского, Н. Тихонова, М. Светлова, Д. Кедрина. Приход поэтической молодежи: А. Твардовский, Л. Мартынов, Я. Смеляков, К. Симонов, О. Берггольц и др.

Творчество М. Цветаевой. Трагизм человеческой и писательской судьбы. Романтические мотивы в ранней лирике. Автобиографичность и лиризм творчества М. Цветаевой. Важнейшие темы ее произведений – любовь, Россия, творчество. Напряженный монолог-исповедь,

драматизированные лирические сюжеты, песенное начало, фольклорные ритмы в лирике М. Цветаевой, своеобразие поэтического синтаксиса.

Тема 6.3. Жанрово-тематическое своеобразие русской прозы.

Тема гражданской войны в прозе первой половины XX века. Роман А. Фадеева «Разгром»: композиция, конфликты, сюжет, главные герои. Мастерство психологического анализа. Сатира 20-х годов. Творчество М. Зощенко и И. Ильфа и Е. Петрова.

Творчество М. Горького. Отношение Горького к событиям революции и гражданской войны. Цикл статей «Несвоевременные мысли». Культурно-организаторская деятельность в первые годы после революции. Завершение трилогии «Мои университеты». Жанр литературного портрета. Создание монументальных эпических произведений. Роман «Дело Артамоновых». Роман-эпопея «Жизнь Клима Самгина», философско-историческая концепция Горького.

Творчество М. Булгакова. Сатира 20-х годов. «Дьяволиада», «Роковые яйца», «Собачье сердце». Роман «Белая гвардия». Судьбы русской интеллигенции и культуры. «Мастер и Маргарита». Философско-историческая концепция, проблема художественного метода. Образы. Роман и евангельский миф. М. А. Булгаков и Украина.

Творчество А. Платонова. Ранняя публицистика, первые поэтические опыты. Сборники рассказов и повестей 1927–1928 гг. Сатира Платонова. «Город Градов», «Государственный житель». Общая характеристика романа «Чевенгур», повестей «Котлован», «Ювенильное море». Повесть «Впрок».

Основные темы прозы 30-х годов. «Производственная» проза, ее внутренняя противоречивость в постижении и изображении современной действительности. Дальнейшее формирование философской прозы. Тема воспитания в произведениях Н. Островского и А. Макаренко.

Творчество А. Н. Толстого. Дооктябрьское творчество писателя. Творчество советского периода. Изображение белой эмиграции («Рукопись, найденная под кроватью», «Ибикус», «Эмигранты»). Принципы освоения новой действительности («Голубые города», «Гадюка»), научная фантастика («Аэлита», «Гиперболоид инженера Гарина»). Трилогия «Хождение по мукам». Роман «Петр Первый». Пути и художественные принципы изображения исторической эпохи. Влияние сталинизма на творчество Толстого (документальная повесть «Хлеб», киносценарий «Петр Первый», диалог об Иване Грозном), отступление от принципов историзма. Деятельность в годы войны. Публицистика, «Рассказы Ивана Сударева». Произведения для детей.

Тема 6.4. Литература периода военных лет (1939–1945 гг.).

Роль писателей в борьбе за победу. Публицистика, ее роль в эти годы. «Малая проза», ее многообразие. Первые опыты эпического освещения войны (А. Бек, К. Симонов, Б. Горбатов, Л. Леонов и др.). Романы «Они сражались за родину», «Молодая гвардия». Две редакции романа «Молодая гвардия», традиции и новаторство в романе.

Тематическое, жанровое и стилевое многообразие поэзии военных лет. Широкая популярность лирики в эти годы. Развитие жанра поэмы. Патриотические мотивы в творчестве А. Ахматовой.

Актуальность и действенность драматургии периода военных лет. Типы конфликтов и разнообразие драматургических жанров.

Тема 6.5. Творчество Б. Пастернака.

Жизненный путь писателя. Вечные темы в творчестве Б. Пастернака. Яркая изобразительность ранних произведений, стремление передать в стихах сложное состояние души. Особенности поэзии Б. Пастернака: прерывистая динамика ритмико-интонационного строя стиха, раскованный синтаксис, неожиданные метафоры, густая образность, детализация, обилие аллитераций, ассонансов.

«Поэтическая исповедь» Пастернака (Лихачев) в романе «Доктор Живаго». Эпический охват событий, гуманистический пафос произведения. Особенности лирической прозы писателя: поэтическое мировосприятие главного героя, автобиографические мотивы, система лейтмотивов.

Б. Пастернак как переводчик. Присуждение Б. Пастернаку в 1958 году Нобелевской премии по литературе.

Раздел 7. Русская литература второй половины XX – начала XXI века

Тема 7.1. Литература середины 50-х – начала 90-х годов.

Обновление духовной жизни общества после XX съезда партии, воздействие его решений на развитие культуры, литературы, искусства.

Содержательная критика деформаций общественной жизни в романах В. Дудинцева «Не хлебом единым», Г. Николаевой «Битва в пути». Значение произведений А. Солженицына «Один день Ивана Денисовича», «Матренин двор», «Случай на станции Кречетовка». «Костер» К. Федина – одно из первых произведений о разрушении личности при господстве командно-административной системы. Незавершенность процессов демократизации, отход от достигнутых позиций. Бюрократизация работы творческих союзов. Запрещение книг «Доктор Живаго» Б. Пастернака, «Архипелаг ГУЛАГ», «Август четырнадцатого» А. Солженицына, «Жизнь и судьба» В. Гроссмана. Обнажение в них болевых точек нашей общественной жизни, освещение «белых пятен» национальной истории.

Творчество А. Твардовского. Начало творческого пути, формирование творческой индивидуальности. Поэма «Страна Муравия» в контексте поэзии 30-х годов, современное ее прочтение. Твардовский в годы войны. «Василий Тёркин» как основной итог творчества военных лет. Особенности композиции, своеобразие жанра этого произведения.

«Дом у дороги» как модель художественного мира А. Твардовского. Трансформация эпической поэмы и лирики в философскую. Поэма «За далью – даль», ее композиция, образ рассказчика. Лирико-философская поэма «По праву памяти» и история ее публикации. Лирика позднего Твардовского, ее основные темы.

А. Твардовский – редактор «Нового мира». Публицистика, книга «Заметки о литературе».

Творчество М. Шолохова. Основные черты творчества М. Шолохова. Сборники «Донские рассказы» и «Лазоревая степь». Тип конфликта и характерология.

Эпопея «Тихий Дон». Социально-философская концепция и художественная структура эпопеи. «Судьба народная» как главная тема произведения. «Судьба человеческая» в романе. Григорий Мелехов как трагический характер, истоки и причины его трагедии. Дискуссии об этом образе. Женские образы в романе. Особенности поэтики шолоховской эпопеи. Полемика об авторстве «Тихого Дона».

«Поднятая целина». Художественное воссоздание трагических противоречий эпохи коллективизации. Современные дискуссии о романе. Творчество в период войны. «Наука ненависти», «Они сражались за родину», публицистика. Малый эпос, рассказ «Судьба человека».

Тема 7.2. Литература второй половины 60-х годов XX – начала XXI века.

Общественно-литературная обстановка в стране. Основные идейно-художественные тенденции в прозе. Формирование лирической прозы, ослабление эпических жанров, развития жанра философского романа. «Военная» тема, новые тенденции в ее освещении, творчество К. Симонова, В. Быкова, Б. Васильева, В. Астафьева и др. «Деревенская» проза. Произведения В. Белова, Ф. Абрамова, В. Распутина, Нравственные искания в прозе В. Тендрякова, Ю. Трифонова, В. Шукшина.

Пути развития поэзии этого периода. Многообразие течений в лирике. «Громкая» и «тихая» поэзия. Поэзия Н. Рубцова. «Городская» поэзия В. Высоцкого, Ю. Визбора, Ю. Кима и др.

Идейно-художественные искания в драматургии, расширение ее тематики. Дискуссии о герое и конфликте драмы. Основные темы драматургических произведений, Творчество А. Вампилова.

Отражение в лучших произведениях этого периода кризисных явлений, стагнации жизни, деформации личности.

Общая характеристика литературной жизни последних десятилетий XX – начала XXI века. Духовное обновление общества. Переосмысление истории, оценка деформации истории культуры и литературы. Новая политика государства в области литературы и искусства. Отмена Постановления ЦК ВКП(б) «О журналах “Звезда” и “Ленинград”». Роль «возвращенной» литературы в активизации духовной жизни общества. Литература русского зарубежья, демократизация литературного общения. Поляризация литературных сил, журналов в литературной борьбе.

Развитие прозы, поэзии и драматургии этого периода. Основные темы и проблемы современной русской прозы.

6.2. Структура и объем учебной дисциплины

Название разделов и тем	Количество часов									
	Дневная форма обучения					Заочная форма обучения				
	Всего	в том числе				Всего	в том числе			
		лекц.	практ.	конс.	с/р		лекц.	практ.	конс.	с/р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Раздел 1. Древнерусская литература										
Тема 1.1. Литература Киевской Руси, предпосылки ее возникновения, специфика, жанры	28	4	4	2	18	23	1	2		20
Тема 1.2. Литература XIII – XVII веков	32	6	6	2	18	37	1			36
Всего	60	10	10	4	36	60	2	2		56
Раздел 2. Русская литература XVII – XVIII веков										
Тема 2.1. Литература Петровского времени и становление классицизма в России	28	4	4	2	18	31			1	30
Тема 2.2. Развитие русского классицизма и возникновение сентиментализма и просветительского реализма	32	6	6		20	29	2	2		25
Всего	60	10	10	2	38	60	2	2	1	55
Раздел 3. Русская литература первой половины XIX века										
Тема 3.1. Русская литература XIX века как уникальное культурно-историческое явление	10	2		2	6	8	2			6
Тема 3.2. Особенности романтической литературы: синтез европейских традиций и национальных черт. А.С. Пушкин –	18	4	4		10	16		2		14

родоначальник новой русской литературы										
Тема 3.3. Своеобразие творчества М.Ю. Лермонтова и его место в развитии русской литературы	16	2	4		10	16				16
Тема 3.4. Художественная реализация эстетики романтизма в творчестве Н.В. Гоголя	16	2	4		10	20			1	19
Количество часов	60	10	12	2	36	60	2	2	1	55
Раздел 4. Русская литература второй половины XIX века										
Тема 4.1. Своеобразие реализма как направления.	12	2	2		8	11	2		1	8
Тема 4.2. Особенности развития поэзии второй половины XIX века.	18	2	4		12	22		2		20
Тема 4.3. Прозаическая доминанта в литературе 60 – 90-х годов XIX века.	30	6	6		18	27		2		25
Всего	60	10	12		38	60	2	4	1	53
Раздел 5. Русская литература рубежа XIX-XX веков										
Тема 5.1. Общая характеристика литературы конца XIX – начала XX века	16	2	2	2	10	11	2		1	8
Тема 5.2. Традиции реалистической классики и новые черты реализма в творчестве И. А. Бунина и А.И. Куприна	22	4	6		12	22		2		20
Тема 5.3. Модернизм в русской поэзии	22	4	4		14	27		2		25

Темы практических (семинарских) занятий

№ п/п	Название темы	Количество часов	
		Дневная форма	Заочная форма
Раздел 1			
1.	Летописание на Руси. «Повесть временных лет»	2	
2.	«Слово о полку Игоревом» - выдающийся памятник древнерусской литературы	2	2
3.	Бытовые повести XVII ст. «Повесть о Горе-Злочастии», «Повесть о Фроле Скобееве»	2	
4.	«Поучение Владимира Мономаха»	2	
5.	Переводные повести. Повесть о Мутьянском воеводе	2	
Раздел 2			
6.	«Недоросль» Д. Фонвизина как социально-политическая комедия	2	2
7.	Мир и человек в поэзии Г.Р. Державина	2	
8.	Повесть А.Н. Радищева «Путешествие из Петербурга в Москву»	2	
9.	Повесть Н.М. Карамзина «Бедная Лиза»	2	
10.	Жанр басни в творчестве И. А. Крылова	2	
Раздел 3			
11.	Своеобразие лирики А.С. Пушкина	2	2
12.	Художественное своеобразие малой прозы А. С. Пушкина. «Повести покойного Ивана Петровича Белкина»	2	
13.	Основные темы лирики М.Ю. Лермонтова	2	
14.	«Герой нашего времени»	2	

	М.Ю. Лермонтова как социально-психологический и философский роман		
15.	Национальный колорит в сборнике Н.В. Гоголя «Вечера на хуторе близ Диканьки»	2	
16.	Художественное мастерство Н. В. Гоголя в «Петербургских повестях»	2	
Раздел 4			
17.	Своеобразие лирики Н. А. Некрасова, Ф. И. Тютчева и А. А. Фета	2	2
18.	Художественный мир романа Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание»	2	2
19.	Социально-психологическая проза Л. Н. Толстого. Роман «Анна Каренина»	2	
20.	Общая характеристика творчества И.С. Тургенева. Жанровое своеобразие «Стихотворений в прозе».	2	
21.	Сатирико-юмористическая и лирическая проза А. П. Чехова	2	
22.	Драматургическое новаторство А. П. Чехова. «Чайка», «Дядя Ваня», «Три сестры», «Вишневый сад»	2	
Раздел 5			
23.	И. А. Бунин – мастер малой формы (на примере анализа новеллы «Господин из Сан-Франциско»)	2	
24.	Тема любви в творчестве И.А.Бунина и А.И.Куприна	2	2
25.	Героико-романтические произведения М.Горького	2	
26.	Модернистские течения в русской поэзии конца XIX – начала XX веков	2	

27.	Русская сатирическая литература Серебряного века	2	
28.	Творчество О. Мандельштама. Человек и его эпоха в лирике поэта	2	
Раздел 6			
29.	Лирика С. Есенина. Поэма «Анна Снегина».	2	
30.	Жанровое и тематическое своеобразие лирики В.Маяковского.	2	
31.	Советская действительность в зеркале сатиры 20-х годов. Творчество М. Зощенко. Сатирическая диалогия И. Ильфа и Е. Петрова «Двенадцать стульев» и «Золотой телёнок»	2	
32.	Жанровое и тематическое своеобразие «малой прозы» А.Платонова	2	
33.	Сатирическая диалогия М.Булгакова «Роковые яйца» и «Собачье сердце»	2	
34.	Лирика М.Цветаевой	2	
Раздел 7			
35.	Творчество А.Ахматовой. Лирика, поэма «Реквием»	2	2
36.	Творчество Б. Пастернака. Лирика, роман «Доктор Живаго»	2	2
37.	Проблема героя времени в пьесах А. Вампилова («Старший сын», «Прошлым летом в Чулимске», «Утиная охота»)	2	
38.	А.Твардовский. Поэмы разных лет: проблематика и жанровое своеобразие.	2	
39.	Творчество А. Солженицына		2
40.	Поэзия второй половины 60-х – середины 80-х годов. Творчество И. Бродского	2	2

Всього		80	20
--------	--	----	----

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Акимов В. М. От Блока до Солженицына: Судьбы русской литературы XX века (после 1917 г.). СПб., 1994.
2. Буранок О. М. Русская литература XVIII века: Учебно-методический комплекс. М., 1999.
3. Голубков М. М. Русская литература XX века. После раскола. М., 2001.
4. Громова М. И. Русская драматургия конца XX – начала XXI века: Учеб. пособие. 3-е изд., испр. М., 2007.
5. Ершов Л. Ф. История русской советской литературы. М., 1988.
6. История древней русской литературы XI – XVI веков. Под. ред. Д. С. Лихачева. М., 1980; 2-е изд., доп. М., 1985.
7. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 1 (1795 – 1830 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.». Под ред. В. И. Коровина. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 480 с.
8. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 2 (1840 – 1860 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.». Под ред. В. И. Коровина. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 528 с.
9. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 3 (1870 – 1890 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.». Под ред. В. И. Коровина. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 543 с.
10. Кулешов В. И. История русской литературы XIX века: учебное пособие. М.: Изд-во МГУ, 1997.
11. Кременцов Л. П. Русская литература XIX века. 1801 – 1850: учеб. пособие. 2 е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2006. 248 с.
12. Кузьмина С. Ф. История русской литературы XX века: Поэзия «серебряного века»: Учеб. пособие. М., 2004.
13. Лебедева О. Б. Русская литература XVIII в. – М., 2000.
14. Мусатов В. В. История русской литературы XX в. (советский период). М., 2001.
15. Нефагина Г. Л. Русская проза конца XX века: учеб. пособие. 2-е изд. М., 2005.
16. Русские поэты XIX века: хрестоматия. Сост. Л. П. Кременцов. М.: Флинта: Наука, 2004. 528 с.

17. Русская литература XX века (1890 – 1910): В 2 ч. Под ред. проф. С. А. Венгерова. М., 2000.
18. Русская литература XX века: В 2 ч. Сост. В. Г. Меркин. М., 1995.
19. Русская поэзия второй половины XX века. 2-е изд. М., 2003.
20. Скоропанова И. Русская постмодернистская литература: учеб. пособие для студ. филол. фак-тов вузов. 5-е изд. М., 2004.
21. Соколов А. Г. История русской литературы конца XIX – начала XX века. 4-е изд. М., 1999.

Додаткові:

Раздел 1. Древнерусская литература.

1. Грушевський М. С. Творчість XII-XIII вв. «Слово о полку Ігоревім». *Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Т.2.* К., 1993.
2. Древнерусская литература. URL: <http://old-russian.chat.ru/index1.htm> .
3. Древнерусская антология. URL: <http://old-rus.narod.ru/> .
4. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы. М., 1989.
5. Лихачев Д. С. «Слово о полку Игореве» и культура его времени. Л., 1985.
6. Рыбаков Б. А. Древняя Русь. Сказания. Былины. Летописи. М., 1983.
7. Рыбаков Б. А. Слово о полку Игореве и его современники. М., 1981

Раздел 2. Русская литература XVII - XVIII веков.

1. Автухович Т. Е. Риторика и русский роман XVIII в. Гродно, 1996.
2. Западов А. В. Поэты XVIII века. М., 1999.
3. Иванов В. Повесть об Антиохе Кантемире. Л., 1990.
4. Канунова Ф. З. Из истории русской повести: Историко-литературное значение повестей Н.М. Карамзина. Томск, 1997.
5. Кулакова Л. Н., Западов А.В. А.Н. Радищев. «Путешествие из Петербурга в Москву». Комментарий. Л., 1984.
6. Лотман Ю. М. Сотворение Карамзина. М 1987.
7. Макогоненко Г. П. От Фонвизина до Пушкина. Из истории русского реализма. М., 1989
8. Пигарев К. В. Творчество Фонвизина. М., 1994.
9. Сермин И. З. Русский классицизм. Поэзия. Драма. Сатира. Л., 1993.
10. Смирнов А. А. Литературная теория русского классицизма. М., 1981.
11. Фёдоров В. И. Литературные направления в русской литературе XVIII в. М., 1999.

Раздел 3. Русская литература первой половины XIX века.

1. Влащенко В. Печальная повесть о горестной судьбе («Станционный смотритель» Пушкина). *Вопросы литературы.* 1998. № 6. С. 94–114.
2. Воронский А. Гоголь. М.: Молодая гвардия, 2009.

3. Глухов В. И. Лирика Пушкина в её развитии. Иваново: ИВГУ, 1998.
4. Ермолаева Н. Л. «... Поэт, задумчивый мечтатель...» Образ Ленского в романе «Евгений Онегин». *Литература в школе*. 2006. № 5. С. 8–11.
5. Звиняцковский В. Я. Реалист ли Гоголь? *Русский язык и литература в учебных заведениях*. 2004. № 2. С. 2–12.
6. Иванова Л. П. Кавказ в жизни и творчестве М. Ю. Лермонтова. *Русский язык и литература в учебных заведениях*. 2004. № 5. С. 14–24.
7. Кибальник С. А. Художественная философия Пушкина. СПб.: Дмитрий Буланин, 1998.
8. Краснощёкова Е. Роман воспитания – Bildungsroman – на русской почве: Карамзин. Пушкин. Гончаров. Толстой. Достоевский. СПб.: Издательство Пушкинского фонда, 2008.
9. Кривонос В. Ш. «Я думал умереть; это было невозможно...» Смерть Печорина в романе М. Ю. Лермонтова «Герой нашего времени». *Литература в школе*. 2009. № 7. С. 8–12.
10. Мирошников В. М. «Пророк» А. С. Пушкина как эстетическая программа русской литературы. *Литература в школе*. 2008. № 5. С. 2–4.
11. Недзвецкий В. А. Женские характеры в творчестве И. С. Тургенева. *Литература в школе*. 2007. № 6. С. 2–5.
12. Серман И. Нашёл ли Пушкин формулу русской истории? *Вопросы литературы*. 2007. № 2. С. 239–250.
13. Соловьёва Л. «Questa è una bruta figura» (Ещё раз об отношении Пушкина к Александру I). *Вопросы литературы*. 1998. № 6. С. 125–128.
14. Тыркова–Вильямс А. Жизнь Пушкина: В 2 т. Т. 1. 1799–1824. М.: Молодая гвардия, 1998.
15. Черниговский Д. Рыцарь или буржуа? Скупой барон из «маленькой трагедии» Пушкина. *Вопросы литературы*. 2009. № 2. С. 235–239.

Раздел 4. Русская литература второй половины XIX века.

1. Андреева В. Г. Левин и Вронский в художественном мире романа Л. Н. Толстого «Анна Каренина». *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2011. № 2. Т. 17. С. 119–123.
2. Андреева В. Г. Символика в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина». *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2010. № 4. Т. 16. С. 88–92.
3. Бурова Ю. В. Библейские образы в романах Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание» и «Идиот». *Интеграция образования*. 2001. №1. С. 43–45.
4. Верина У. Ю. Анализ сцен и эпизодов в романе Ф. М. Достоевского «Идиот». *Филологический класс*. 2012. № 2. С. 99–106.

5. Масолова Е. А. Циклизация в романе Толстого «Анна Каренина». *Новый филологический вестник*. 2007. №2. Т. 5. С. 2007. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/tsiklizatsiya-v-romane-tolstogo-anna-karenina>
6. Орлицкий Ю. Б. Русские поэты второй половины XIX века. – СПб.: АСТ, Астрель, 2006.
7. Позднякова Е. А. О жанровом своеобразии пьес Чехова. *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2014. № 1. Т. 20. С. 142–145.
8. Постникова Е. Г. Философия власти в «Преступлении и наказании» Ф. М. Достоевского. *Вестник ЛГУ им. А. С. Пушкина*. 2012. № 4. Т. 1. С. 13–21.
9. Сухих И.Н. Проблемы поэтики А. П. Чехова. Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1987. 184 с.
10. Тихомиров В. В. Структура драматического произведения (опыт прочтения драмы А.Н. Островского «Гроза»). *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2014. № 2. С. 149–153.
11. Тamarли Г. И. Поэтика драматургии А. П. Чехова (от склада души к типу творчества): монография. 2–е изд. перераб. и доп. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та имени А. П. Чехова, 2012. 236с.
12. Шараков С. Л. Духовный символизм в романе Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание». *Вестник ТГПУ*. 2016. № 7 (172). С. 156–161.

Раздел 5. Русская литература рубежа XIX–XX веков.

1. Бавин С., Семибратова И. Судьбы поэтов «серебряного века» Библиографические очерки. М., 1993.
2. Давыдова Т. Т. Русский неореализм. Идеология, поэтика, творческая эволюция (Е. Замятин, И. Шмелев, М. Пришвин, А. Платонов, М. Булгаков и др.): учеб. пособие. 2–е изд., испр. М., 2006.
3. Жолковский А. К. Блуждающие сны: Из истории русского модернизма. М., 1992.
4. Ильин И. А. О тьме и просветлении: Книга художественной критики. Куприн. Бунин. Ремизов. Шмелев. М., 1991.
5. Колобаева Л. А. Концепция личности в русской литературе рубежа XIX – начала XX веков. М., 1990.
6. Мочульский Т. К. А. Блок, А. Белый, В. Брюсов. М., 1997.
7. Муценко Е. Г. Путь к новому роману на рубеже XIX – XX вв. Воронеж, 1986.
8. Рапацкая Л. А. Искусство «серебряного века». Л., 1996.
9. Русская поэзия «серебряного века». 1890–1917. Антология. М., 1993.
10. Спивак Р. С. Русская философская лирика. 1910–е годы. И. Бунин, А. Блок, В. Маяковский: учеб. пособие. 2–е изд. М., 2005.

11. Спиридонова Л. Русская сатирическая литература начала XX века. М., 1997.

Раздел 6. Русская литература первой половины XX века.

1. Альфонсов В. Поэзия Пастернака. Л., 1990.
2. Давыдова Т. Т. Русский неореализм. Идеология, поэтика, творческая эволюция (Е. Замятин, И. Шмелёв, М. Пришвин, А. Платонов, М. Булгаков и др.): учеб. пособие. М., 2006.
3. Дядичев В. Н. В. В. Маяковский в жизни и творчестве. М., 2007.
4. Захаров А. Поэтика Есенина. М., 1995.
5. Карабчиевский Ю. Воскресение Маяковского. М., 1990.
6. Кудрова И. После России: О поэзии и прозе Марины Цветаевой. М., 1997.
7. Кузнецов Ф. Самая кровная связь: Судьба деревни в современной прозе. М., 1987.
8. Кулинич А. В. А. Твардовский. Очерк жизни и творчества. К., 2005.
9. Куняев С. С., Куняев С. Ю. Сергей Есенин. М., 1995.
10. Лихачев Д. С. Размышления над романом Б. Пастернака «Доктор Живаго». *Новый мир*. 1988. № 1.
11. Михайлов А. Мир Маяковского: Взгляд из восьмидесятых. М., 1990.
12. Михайлов А. А. Жизнь Маяковского. М., 2001.
13. Ніколенко О. М. Щоденник «нумера» Д–503. Матеріали до вивчення роману Євгена Замятіна «Ми». 11 клас. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1998. № 1.
14. Распутин В. Где ты, душа жива? О творчестве драматурга А. Вампилова. *Литература в школе*. 1992. № 2.
15. Саакянц А. Марина Цветаева: Жизнь и творчество. М., 1999.
16. Сарнов Б., Чуковская Е. Случай Зощенко: Повесть в письмах и документах с прологом и эпилогом: 1946 – 1958. *Юность*. 1988. № 8.
17. Сахаров В. И. М. А. Булгаков в жизни и творчестве: учеб. пособие для школ, гимназий, лицеев и колледжей. 6–е изд. М., 2008.
18. Щуплов А. Маяковский – не поэт революции, а революционный поэт: (К 100–летию поэта). *Книжное обозрение*. 1993. 18 июня.
19. Яблоков Е. А. Художественный мир Михаила Булгакова. М., 2001.

Раздел 7. Русская литература второй половины XX – начала XXI века.

1. Бирюков С. Теория и практика русского поэтического авангарда. Тамбов, 1998.
2. Гончарова–Грабовская С. Я. Комедия в русской драматургии конца XX – начала XXI века: учеб. пособие. М., 2006.
3. Голубков М. М. Александр Солженицын. М., 1999.
4. Громова М. И. Русская драматургия к. XX - н. XXI в. М., 2007.

5. Кормилов С. Поэтическое творчество Анны Ахматовой. 2–е изд. М., 2000.
6. Кременцов Л. П. Русская литература в XX веке. Обретения и утраты: учеб. пособие. М. 2007.
7. Литература русского зарубежья (1920 – 1990): учеб. пособие. Под общ. ред. А. И. Смирновой. М., 2006.
8. Маркова, Т.Н. Авторские жанровые номинации в современной русской прозе как показатель кризиса жанрового сознания. *Вопросы литературы*. 2011. №1. С. 280–290.
9. Михайлов О. Н. От Мережковского до Бродского. М., 2001.
10. Огнев А. В. Современный русский рассказ: 50 – 80–х гг. Калинин, 1987.
11. Павловский А. И. Советская философская поэзия: Очерки о Н. Заболоцком, Л. Мартынове, А. Твардовском. Л., 1984.
12. Русские писатели XX века от Бунина до Шукшина: учеб. пособие. Под ред. Н. Н. Беляковой, М. М. Глушковой. М., 2008.
13. Скоропанова И. С. Русская постмодернистская литература: учеб. пособие для студ. филол. фак. вузов. 5–е изд. М., 2004.
14. Чалмаев В. На войне остаться человеком: Фронтовые страницы русской прозы 1960 – 1990. М., 1998.
15. Черняк М. А. Массовая литература XX века: учеб. пособие. М., 2007.
16. Чупринин С. Крупным планом. Поэзия наших дней: Проблемы и характеристики. М., 1983.
17. Эткинд Е. Бессмертие памяти: Поэма Анны Ахматовой “Реквием”. *Там, внутри. О русской поэзии XX века: Очерки*. М., 1997. С. 343–368.

Інформаційні ресурси

1. Библиотека Гумер – гуманитарные науки: <http://www.gumer.info/>
2. Буквоїд: електронна бібліотека: <http://bukvoid.com.ua/library/>
3. Буквоїд: рецензії: <http://bukvoid.com.ua/reviews/>
4. Літературний акцент: <http://litakcent.com/>
5. Літературний центр: <http://litcentr.in.ua/>
6. Світ літератури: <http://svitliteraturu.com/>